

Б.К.Галас. Ф.С.Шымкевич як лексікограф і украінскае словнікарства. Кінець XVIII–пачатак XX ст. Ужгород, 1995. 297 с.

Кніга ўкраінскага мовазнаўца Б.К.Галаса прысвечана жыццю, творчай дзейнасці, навуковым працам ураджэнца Беларусі, вядомага лексікографа Фёдара Спірыдонавіча Шымкевіча (1802–1843), аўтара знакамітага слоўніка "Караняслоў рускай мовы ў параўнанні з усімі галоўнейшымі славянскімі гаворкамі і дваццацю чатырма замежнымі мовамі" (СПб, 1842), які стаўся, па сутнасці, адным з першых вялікіх этымалагічных даследаванняў рускай мовы ў двух частках, дзе месціцца 1378 гнёздаў-артыкулаў.

Б.К.Галас правёў карпатлівую і складаную работу з улікам пісем, параўнаннем почыркаў і інш., каб даказаць, што аўтарам слыннага рукапіснага ўкраінска-рускага слоўніка першай паловы XIX ст. (на 132 старонках) быў не А.Мятлінскі, а Ф.Шымкевіч. Большая частка рэцэнзуемай кнігі змяшчае лексікаграфічную спадчыну Ф.Шымкевіча, упершыню друкуюцца яго рукапісныя слоўнікі ўкраінскай і беларускай моў, паказчыкі беларускай і ўкраінскай лексікі, якая выкарыстана ў згаданым "Караняслове рускай мовы". Значную цікавасць уяўляюць 35 фотаілюстрацый, дзе засведчаны дакументы, што тычацца біяграфіі Ф.Шымкевіча, яго рукапісаў, друкаваных прац і інш.

Для беларускага мовазнаўства надзвычай цікавым і важным служыць тое, што ў "Караняслове рускай мовы" Ф.Шымкевіча ўжыта звыш 900 беларускіх лексем, пададзеных Б.К.Галасам асобным спісам. Дадзеныя Ф.Шымкевіча з'яўляюцца фактычна пачаткам масавага збору і публікацыі беларускага лексічнага матэрыялу (азначым, дарэчы, украінскіх лексем у памянёным слоўніку выкарыстана істотна менш – 740 адзінак, якія таксама надрукаваныя адмысловым спісам), што папярэднічала самай вялі-

кай лексікаграфічнай працы на беларускім матэрыяле "Слоўніку беларускіх гаворак" І.Насовіча (слоўнік уключае 30 000 лексем і надрукаваны ў 1870 г.).

Заслуга Б.К.Галаса заключаецца не толькі ў публікацыі паказчыка беларускай лексікі ў "Караняслове рускай мовы" Ф.Шымкевіча, але і самога арыгінальнага слоўніка беларускай мовы, складзенага нашым земляком на працягу 1838–1840 гг. і захаванага да публікацыі Б.К.Галаса ў рукапісным выглядзе. У кнізе дадзены слоўнік, надрукаваны на с.145–180, які змяшчае каля 3000 беларускіх намінацыйных адзінак (слоў і ўстойлівых выразаў). Да гэтага слоўніка, дакладная назва яго "Собраніе словъ литовско-русского (белорусского) наречія", у арыгінале дадзены падзагалолак "По мужицкому выговору", напісаны, па меркаванні Б.К.Галаса, не рукой Ф.Шымкевіча.

Зазначаны слоўнік уяўляе сабой рэестр беларускіх намінацыйных адзінак, частка якіх перакладзена на рускую мову, частка – на іншыя мовы (венгерская, дацкая, латышская, літоўская, нямецкая, ніжнелужыцкая, польская, сербская, славацкая, украінская, фінская, чэшская і інш.). Даволі вялікая колькасць беларускіх слоў пададзена без усялякага перакладу і тлумачэння, некаторым словам даецца надзвычай абагуленае азначэнне (параўн.: *безъ род кустарника, казёл род грибов* і інш.).

У цэлым украінскі даследчык ажыццявіў не толькі вялікую і каштоўную навуковую працу, але і праявіў значныя арганізацыйныя здольнасці, скіраваныя на збор фінансавых сродкаў як ад украінскіх, так і замежных мецэнатаў, каб кніга аб'ёмам у 45,5 друкаваных аркушаў выйшла з друку ў добрым паліграфічным выкананні.

Б.А.Плотнікаў